

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OBCHODNÍ
AKADEMIE
PŘEROV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0498
Název projektu:	OA Přerov – Peníze středním školám
Číslo a název oblasti podpory:	1.5 – Zlepšení podmínek pro vzdělávání na středních školách
Realizace projektu:	02. 07. 2012 – 01. 07. 2014

Autor:	Vladimíra Trnčáková
Období vytváření výukového materiálu:	12/2013
Ročník:	4.
Tematická oblast, předmět (klíčová slova):	Organizační struktura FIF, rozpočtář
Způsob použití výukového materiálu ve výuce:	Individuální samostatná práce v hodinách prostřednictvím ICT

ROZPOČTÁŘ

Rozpočet, jeho sestavení, kontrola plnění

O způsobech sestavení rozpočtu byla napsána řada publikací různé odborné úrovně. Z rozpočtování lze udělat vědu, ale v praxi u menších organizací mnohdy manažer při sestavení rozpočtu vystačí s pouhým "selským rozumem".

Rozpočet vyjadřuje v penězích plánovanou činnost podnikového útvaru. V každém středisku se sestavují rozpočty, v nichž se stanoví budoucí náklady (v kalkulačním členění) a jejich výkony oceněné ve vnitropodnikových cenách.

Abychom mohli posoudit úroveň hospodaření jednotlivých vnitropodnikových útvarů, je třeba znát, jaká výše nákladů a v jakém složení se pro příslušné účetní období předpokládá. Proto se v každém hospodářském středisku sestavuje rozpočet, v němž se stanoví předpokládané náklady a ocení se jeho výkony. Vychází se přitom z plánovaných odbytových úkolů podniku rozepsaných na jednotlivá HS.

K postupu při sestavení rozpočtu uvádím několik základních poznámek a praktických zkušeností:

- manažer by měl znát poměrně přesně obsah činnosti, k jejímuž financování bude rozpočet sestavovat (tj. co, kde, s jakým počtem osob, jakým materiálním zajištěním a v jakém čase chce realizovat),
- na základě plánu činnosti sestaveném formou např. časového rozvrhu, lze přistoupit ke kalkulaci (vyčíslení) výdajů, které je nutno na plánovou činnost vynaložit. Při kalkulaci lze vycházet ze známých cen materiálu, cen lidské práce, cen energií apod., v místě a čase, z minulých i současných zkušeností (údaje lze zjistit zejména z účetnictví).
- rozpočtář by měl pamatovat na případné navyšování cen zboží a služeb, navyšování daní, zejména DPH a příslušnou míru inflace, a nepředvídatelné události (např. kursové ztráty, škody na majetku způsobené živelnou událostí aj.), proto by měla každá výdajová část rozpočtu obsahovat určitou rezervu na výdaje,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OBCHODNÍ
AKADEMIE
PŘEROV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- na základě zjištěné plánované výše výdajů, které bude třeba vynaložit na realizaci činnosti, sestaví rozpočtář rozpočet příjmů v členění na jednotlivé zdroje (např. příjmy z prodeje výrobků/služeb, dotace, dary, členské příspěvky, poplatky od účastníků akcí/klientů, příjmy z reklamy, příjmy z pronájmu, úroky z termínových vkladů u bank, výtěžky veřejných sbírek aj.).

Přebytkový či vyrovnaný rozpočet

Organizace by měly v ideálním případě sestavovat přebytkový či vyrovnaný rozpočet (přebytkový - výdaje jsou nižší než příjmy, výsledek hospodaření je zisk. Vyrovnaný - výdaje jsou rovny příjmům, výsledek hospodaření je nulový).

Nejčastější omyly a chyby při sestavování rozpočtu, a to zejména:

- při sestavování rozpočtu směšuje rozpočtář výdaje a náklady (např. plánuje výši výdajů na materiál, energie a současně náklady na odpisy, tvorbu rezerv a opravných položek, které jsou vždy tzv. nepeněžním výdajem),
- při plánování výdajů na mzdy, rozpočtuje čistou mzdu zaměstnance, namísto hrubé mzdy, případně opomene naplánovat výdaje na povinné odvody zaměstnavatele z mezd zaměstnanců (k 31. 12. 2013 - 25 % z objemu hrubých mezd odvod na sociální pojištění, 9 % z objemu hrubých mezd odvod na zdravotní pojištění, příslušnou výši odvodu na zákonné pojištění zaměstnanců proti pracovním úrazům, pozor sazby jsou ve vyhlášce č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, ve znění pozdějších předpisů, uvedeny v promilech nikoliv v procentech),
- při rozpočtování příjmů směšuje rozpočtář příjmy a výnosy (např. naplánuje kursový zisk, s nímž lze počítat pouze v případě, že bude realizován v penězích při přímé směně cizích měn za českou měnu, do příjmů zahrne výnosy z rozpuštěné rezervy, které jsou tzv. nepeněžním příjmem, nerealizované výnosy z dražby cenných papírů, při přeceňování cenných papírů na reálnou hodnotu aj.),
- do rozpočtu příjmů nezohlední přijaté věcné dary (např. bezúplatně získaný materiál, zásoby, služby).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OBCHODNÍ
AKADEMIE
PŘEROV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vazba rozpočtu na účetnictví a naopak

V praxi se stává málokdy, že rozpočet sestavený např. na jedno roční období přesně souhlasí se skutečností, tj. skutečnými příjmy a skutečně vynaloženými výdaji. Čím je rozpočet přesnější, tím je menší riziko, že dojde k předlužení. Plnění plánovaných ukazatelů rozpočtu, je nutné sledovat v pravidelných intervalech během realizace činnosti a zjištěné odchylky korigovat např. přesunem mezi jednotlivými položkami rozpočtu, případně navyšováním příjmů v případě, že má organizace možnost do rozpočtu získat dodatečné finanční zdroje.

Ideálním nástrojem ke sledování čerpaných výdajů a přijatých příjmů je účetnictví. Čerpání rozpočtu prostřednictvím výkazu zisku a ztráty (obratu výnosů v účtové třídě 6 a obratu nákladů v účtové třídě 5) s tím, že náklady a výnosy transformuje s pomocí cash flow (výkazu o peněžních tocích), na příjmy a výdaje. Proto je vhodné, aby rozpočtář spolupracoval s hlavní účetní.

Vztah mezi rozpočtem a předběžnou kalkulací:

Oba jsou nástroj řídicí. Rozpočet přebírá z kalkulace přímé náklady a násobí je plánovaným počtem výrobků. Předběžná kalkulace naopak přebírá z rozpočtu náklady nepřímé (režijní).

Vztah mezi rozpočtem a účetnictvím:

Rozpočet je nástroj řídicí, účetnictví poznávací. Zabývají se stejnými hospodářskými jevy, sledují celou činnost podniku. Plnění rozpočtů se kontroluje pomocí účetnictví.

Výsledná kalkulace vychází z údajů, které poskytuje účetnictví.

Kalkulace cen výkonů

V minulosti existovala (dnes již zrušená) závazná vyhláška o kalkulaci cen výkonů organizace. V současnosti, s výjimkou omezení stanovených formou regulovaných cen a zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů, včetně příslušných prováděcích vyhlášek, není závazná norma upravující kalkulaci. Pro orientaci uvádím zjednodušené schéma pomocí něhož lze vyčíslit cenu dodávaných služeb nebo produkováných výrobků (uvedený vzorec není jediným řešením a nepředstavuje žádné závazné řešení):

Kalkulační vzorec

Kalkulace se sestavují v jednotlivých položkách přímých a nepřímých nákladů, které tvoří tzv. kalkulační vzorec. Skladba jeho položek je závislá na druhu činnosti a její organizaci. Účetní jednotka si zvolí takový kalkulační vzorec, který nejlépe vyhovuje konkrétním podmínkám.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OBCHODNÍ
AKADEMIE
PŘEROV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nejčastější podoba kalkulačního vzorce:

- **Přímý materiál**
- **Přímé mzdy**
- **Ostatní přímé náklady**
- **Výrobní režie**
Vlastní náklady výroby
Zásobovací režie
- **Správní režie**
Vlastní náklady výkonu
- **Odbytové náklady**
Úplné vlastní náklady výkonu
- **Zisk**
Prodejní cena

- **přímý materiál** se rozumí se jím základní materiál, který přechází do hodnoty výrobku a který lze přímo zjistit na kalkulační jednici. Např. při výrobě nábytku to bude dřevo, neboť lze přímo zjistit, kolik ho bude potřeba na 1 ks výrobku (tzn. na kalkulační jednici).

- **přímé mzdy** jsou mzdy, které lze přímo zjistit na kalkulační jednici (zpravidla to bývají mzdy výrobních dělníků za odpracovaný čas). Např. při výrobě nábytku to bude mzda truhláře.

- **ostatní přímé náklady** jsou všechny ostatní náklady, které lze přímo zjistit na kalkulační jednici, např. je to pojistné podniku z přímých mezd výrobních dělníků, odměny výrobních dělníků apod.

- **výrobní režie** jsou společné (režijní) náklady, které vznikají ve výrobním středisku. Např. jedná se o odpisy strojů, jejich opravy, spotřebu energie ve výrobní dílně, odpisy výrobních budov či jejich nájem aj.

- **správní režie** jsou společné (režijní) náklady, které vznikají ve správě podniku jako celku. Např. mzdy TH pracovníků (vedoucí, účetní..), náklady na výkony spojů (telefony, poštovné), odpisy či nájem strojů a počítačů, které využívá správa podniku, náklady na energie v budovách kde sídlí správa podniku apod.

- **zásobovací režie** jsou společné (režijní) náklady spojené se zásobováním podniku a skladováním materiálu. Např. přeprava materiálu, mzda skladníka ve skladu materiálu, odpisy

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OBCHODNÍ
AKADEMIE
PŘEROV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

budov skladů, DM ve skladech apod.

- **odbytové náklady** jsou společné (režijní) náklady spojené s prodejem a skladováním výrobků.

Např. náklady na reklamu, přepravné výrobků k odběrateli, mzda skladníka ve skladu výrobků,

odpisy budov skladů, DM ve skladech výrobků apod.

Podle způsobu, jak se náklady přiřazují kalkulačním jednicím se náklady v kalkulaci člení na:

1. **přímé**
2. **nepřímé**

Přímé náklady (jednicové) **se dají zjistit přímo a přesně na kalkulační jednici. Jedná se o náklady jejich výše se přímo úměrně mění s objemem výroby. V rozpočtech a kalkulacích se setkáváme nejčastěji s tímto členěním přímých nákladů: přímý materiál, přímé mzdy a ostatní přímé náklady.** Přímé náklady se v předběžných kalkulacích stanoví podle technickohospodářských norem (normy spotřeby materiálu, norem spotřeby času u výrobních dělníků).

Nepřímé náklady (režijní) jsou všechny ostatní náklady, tj. společné náklady na zajištění procesu výroby a správy podniku. Jejich rozpočtování je složitější, protože vztah přímé úměrnosti k objemu výroby zde neexistuje. Jedná se např. o spotřebu režijního materiálu, režijní mzdy, spotřebu jiné než technologické energie – osvětlení, topení, odpisy DM, opravy a udržování, cestovné, nájemné.

U nepřímých nákladů (režijních) se nejprve stanoví jejich celkový objem (tj. vychází se z rozpočtů), a podíl připadající na kalkulační jednici se vypočítá. Způsob výpočtu (kalkulační metoda) závisí na povaze výroby. Obecně se režijní náklady na kalkulační jednici vypočítají, když jejich rozpočtovanou výši vydělíme zvolenou rozvrhovou základnou.

Podle způsobu jejího stanovení pak rozeznáváme dvě kalkulační techniky: kalkulaci dělením a kalkulaci přírážkovou

Účetní výkazy

Výkaznictví v daňové evidenci

Při uzavírání daňové evidence jste povinni na základě zůstatků zjištěných při uzavírání účetních knih, sestavit podle § 15 odst. 5 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, **přehled o majetku a závazcích a přehled o příjmech a výdajích**. Závazný formulář přehledů nebyl vydán. Účetní jednotka si úpravu přehledů stanoví vlastním vnitřním předpisem, s

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ohledem na ustanovení Čl. VI odst. 6 Opatření Ministerstva financí čj. 281, 283/77 411/2000, ve znění Opatření čj. 281, 283/97 410/2001.

V přehledu o majetku a závazcích, jak již napovídá samotný název, v první části sepišete majetek jaký organizace vlastní (v členění podle účetních předpisů na majetek dlouhodobý, krátkodobý, nehmotný, hmotný, finanční atd.) a jeho ocenění v pořizovacích cenách nebo ve jmenovitých hodnotách (v případě cenin nebo finančního majetku).

Hodnotu vlastního majetku snižují závazky, vykazované v druhé části přehledu. Rozdíl mezi souhrnem majetku (včetně pohledávek) a mezi souhrnem závazků, je považován za čisté jmění organizace. Tento pojem není právními předpisy upraven.

Údaje do přehledu o majetku a závazcích, se vyčíslují jako sumy zůstatků zjištěných v pomocných účetních knihách o majetku a závazcích (definováno v ustanovení § 6 vyhlášky č. 507/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky účtující v soustavě daňové evidence, ve znění pozdějších předpisů; *dále jen "vyhláška č. 507/2002 Sb."*), a zůstatků peněžních prostředků v peněžním deníku (zůstatek pokladny, zůstatek na účtech v bance, příp. nevyrovnaný rozdíl průběžných položek).

V přehledu o příjmech a výdajích zjistíte sumu příjmů a výdajů vynaložených za příslušné účetní období, v členění odpovídajícím požadavkům právních předpisů (zejména §18 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů; *dále jen "ZDP"*), sumarizací údajů o příjmech a výdajích z peněžního deníku.

Výkaznictví v účetnictví

Co se rozumí účetní závěrkou v účetnictví stanovuje §18 odst. 1 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Účetní závěrka sestává ze tří částí:

- **rozvaha (balance),**
- **výkaz zisku a ztráty, a**
- **příloha.**

Rozvaha (balance) zobrazuje stav majetku (včetně pohledávek) ve vlastnictví účetní jednotky k prvnímu a k poslednímu dni účetního období v části, která se nazývá AKTIVA. Majetek je vykazován v pořizovacích cenách, nebo reprodukčních pořizovacích cenách (viz § 24 a § 25 ZÚ), v případě finančního majetku také ve jmenovitých hodnotách (např. peníze v pokladně, peněžní

**OBCHODNÍ
AKADEMIE
PŘEROV**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

prostředky na účtech v bankách).

Účetní jednotky pokud účtují ve zjednodušeném rozsahu (viz §13a ZÚ), nepřeceňují majetek během jeho evidence v účetních knihách, a proto je vykazován v tzv. historických účetních cenách.

Ve druhé části rozvahy jsou vykazovány zdroje krytí aktiv, tzv. PASIVA. Aktiva a pasiva musí být v rozvaze vždy v rovnováze, tj. ve stejné výši. Obsahová náplň položek rozvahy (bilance), označování a uspořádání těchto položek jsou závazně stanoveny ve vyhlášce č. 504/2002 Sb. V položkách rozvahy jsou vykazovány.

Při sestavování rozpočtu bude rozpočtář vycházet v účetnictví zejména z **výkazu zisku a ztráty**. Účetní někdy užívají hovorový výraz (dřívější označení) "výsledovka", neboť součástí výkazu zisku a ztráty je vyčíslený rozdíl mezi výnosy (účtují se v účtové třídě 6) a náklady (účtují se v účtové třídě 5), tj. výsledek hospodaření před zdaněním a po zaúčtování splatné daňové povinnosti.

Obsahové vymezení jednotlivých položek výkazu zisku a ztráty, jejich označování a uspořádání stanovuje závazně vyhláška č. 504/2002 Sb., obdobně jako v případě rozvahy (bilance). Účetní jednotka může své náklady a výnosy v průběhu účetního období sledovat mnohem podrobněji s pomocí tzv. analytických účtů. Například úrokové výnosy z účtů v bankách (účtová skupina 66) lze sledovat v odděleném analytickém členění na úrokové výnosy z běžných účtů a úrokové výnosy z termínových vkladů, náklady na cestovné (účtová skupina 51) lze sledovat s pomocí analytických účtů v členění na cestovné tuzemské a zahraniční, nebo cestovné do limitu stanoveného zákonem a cestovné vyplacené nad limit stanovené tímto právním předpisem apod.

Analytické účty v účtovém rozvrhu otevírá účetní ve spolupráci s „finančním manažerem“ podle potřeb finančního řízení (tj. zejména kontroly plnění stanoveného rozpočtu a řízení peněžních toků tak, aby účetní jednotka byla pokud možno vždy v platební schopnosti k plnění svých závazků).

Pokud chce manažer alespoň zběžně přezkontrolovat správnost sestavení rozvahy (bilance), pak prověří, jak již bylo uvedeno, zda se položka Aktiva celkem rovná položce Pasiva celkem. Vztah mezi rozvahou a výkazem zisku a ztráty, lze ověřit porovnáním výsledku hospodaření po zdanění vykázaném ve výkazu zisku a ztráty, a výsledku hospodaření vykázaném v pasivech rozvahy (bilance). Obě hodnoty se musí rovnat, v opačném případě není účetní závěrka sestavena správně.

Závazný obsah **přílohy** a pravidla jejího sestavení obsahují § 29 a § 30 vyhlášky č. 504/2002 Sb. Z přílohy lze pro účely rozpočtování použít pouze některé údaje (zejména údaje o počtu zaměstnanců, délce jejich pracovních úvazků, počtu členů statutárních orgánů aj.).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OBCHODNÍ
AKADEMIE
PŘEROV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co není v účetních výkazech, najdete ve výroční zprávě

Výroční zprávy za minulá účetní období mohou poskytovat pro účely sestavení rozpočtu poměrně důležité údaje. Obsahují zejména přehled o činnostech organizace, o počtu zaměstnanců, o vývoji finanční situace apod.

Povinnost sestavit výroční zprávu a závazný obsah výroční zprávy, mají právním předpisem stanoveny pouze některé účetní jednotky (např. nadace a nadační fondy, politické strany a politická hnutí, veřejné vysoké školy).

Vnitřní kontrolní systém

Cíle vnitřní kontroly

Vnitřní kontrolní systém by měl zejména:

- zajistit kontrolu nad hospodařením s majetkem a jeho ochranu před zneužitím, ztrátou nebo zničením,
- zajistit dodržování čerpání prostředků z rozpočtu s důrazem na kontrolu nad hospodařením s prostředky pocházejícími z dotací (kontrola dodržování účelu, hospodárnosti a efektivity použití těchto prostředků),
- zajistit v průběhu činnosti dodržování právních předpisů, vnitřních předpisů účetní jednotky včetně obsahu stanov, statutu nebo jiné zřizovací listiny,
- zajistit ochranu práv zaměstnanců (členů) účetní jednotky.

Zásady vnitřní kontroly:

- základní pravidla je třeba upravit vlastním vnitřním předpisem (obsahuje zejména složení kontrolních orgánů, jejich kvalifikaci, pravomoci a odpovědnosti s důrazem na nezávislost na statutárních orgánech účetní jednotky, dále předmět kontroly, kontrolní postupy, obsah dokumentace o prováděných kontrolách, plány provádění kontrol apod.),
- soustavnost kontroly,
- stanovení odpovědnosti členů účetní jednotky, odpovědnosti statutárních a řídicích orgánů ve vztahu k tzv. "řídicí kontrole" a zároveň pravomocí při realizaci vnitřní kontroly,
- provádění kontroly v nepravidelných intervalech (namátkové kontroly), bez předchozího oznámení kontrolovaným osobám,
- rozdělení pravomocí při hospodaření majetku mezi více osob současně (vzájemná kontrola jeden druhého, např. při udělování oprávnění k hospodaření s finančními prostředky na účtech v bankách, vícečlenné inventarizační komise, personální oddělení

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

osob provádějících inventarizace od osob, které schvalují vyřazování majetku z organizace zejména v případě likvidací nebo prodeje majetku aj.),

- pravidelná inventarizace majetku a závazků (viz § 29 a § 30 ZÚ).

Zdroje:

PETRLÍKOVÁ, Blažena. *Rozpočet, výroční zpráva, účetní výkazy a zásady vnitřní kontroly* [online]. [cit. 2.12.2013]. Dostupný na WWW: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8792v11608-rozpocet-vyrocni-zprava-ucetni-vykazy-a-zasady-vnitrik/?search_query=\\$issue=3411](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8792v11608-rozpocet-vyrocni-zprava-ucetni-vykazy-a-zasady-vnitrik/?search_query=$issue=3411)